

# EVOLUȚIA COMUNITĂȚII DE AVERE A FOSTULUI REGIMENT DE GRANIȚĂ ROMÂNŌ BĂNĂȚEAN NR. 13 DIN CARANSEBEȘ ÎNTRE 1879-1923

**Laurențiu-Ovidiu ROȘU**

Serviciul Județean Caraș - Severin  
al Arhivelor Naționale

Legea din 8 iunie 1871, asupra „dispozițiilor de răscumpărare a drepturilor de servitute ale locuitorilor grăniceri la lemne, pășune și produse forestiere, din pădurile statului, de pe teritoriul confiniului militar”, menținută și completată prin Legea XXX/1873, stabilea modul și măsura în care statul compensa drepturile de servitute ale grănicerilor. Ei primeau, în locul acestora, în deplină proprietate, jumătate din domeniul forestier și alpin, asupra căruia își exercitaseră înainte drepturile de servitute. Cealaltă jumătate a rămas în proprietatea statului, degrevată de orice sarcini<sup>1</sup>. Modul și măsura folosirii părții ce a revenit Comunității regimentare, precum și împărțirea ei pe comunele respective, urmau să fie stabilite, prin intermediul reprezentanței regimentare, în colaborare și de comun acord cu autoritățile administrative<sup>2</sup>.

În vederea delimitării părții ce revenea statului, de cea a grănicerilor, a fost numită o comisie centrală, formată dintr-un ofițer superior, un colonel sau un maior auditor și un ofițer<sup>3</sup> silvanal. Sediul acestei comisii a fost la Timișoara<sup>4</sup>.

Pentru a face parte din comisia de segregare<sup>5</sup>, reprezentanța fostului Regiment grăniceresc româno – bănățean Nr. 13, întrunită la Mehadia, în anul 1874, i-a ales pe: Ilie Curescu, Iova Popoviciu, Ștefan Dancia și Iancu Domășneanu<sup>6</sup>. Alături de cei patru membrii amintiți, din comisia de segregare a mai făcut parte și Generalul Traian Doda, retras la Caransebeș, după ce a fost pus în disponibilitate, la 1 noiembrie 1872<sup>7</sup>. Acesta a fost ales, în ședința din 28 martie 1873, ca președinte al reprezentanței regimentare, funcție, pe care a îndeplinit-o între 1873 – 1879.

Legea din 8 iunie 1871 prevedea, că averea Comunității regimentare trebuia împărțită între comunele subordonate acesteia. Excepție făceau numai pădurile, care se împărțeau, mai întâi, între stat și Comunitatea regimentară și doar apoi pe comune. Reprezentanta Regimentului Nr. 13 nu a folosit dreptul de a-și împărți averea pe comune. Ea a continuat să o administreze în indiviziune, până în momentul înființării Comunității de Avere, când a trecut-o asupra ei<sup>8</sup>.

Reprezentantul Vasile Popovici, în Adunarea generală a Comunității de Avere din Caransebeș, desfășurată în 14 ianuarie 1924, sublinia, că aceasta nu era un dar al fostei

<sup>1</sup> Cocârțau 1982, p. 255; Nemoianu, 1925, p. 10; Buracu, 1924, p. 35; Radu, Onciulescu, 1977, p. 23.

<sup>2</sup> Marchescu 1941, p. 312.

<sup>3</sup> Ofițer = funcționar.

<sup>4</sup> Ghidiu, Bălan 1909, p. 271.

<sup>5</sup> Segregare = împărțire.

<sup>6</sup> Hamat 2002, p. 140

<sup>7</sup> GOCA VII, 1935, p. 2.

<sup>8</sup> Cocârțau 1982 p. 255.

case domnitore, ci a trecut, în proprietatea grănicerilor, ca răscumpărare a drepturilor lor de servitute, câștigate pe câmpul de luptă<sup>9</sup>.

Iancu Conciatu, în „*Probleme economice bănățene*”, vorbind de începuturile comunității, arată că, inițial, familiile foștilor grăniceri ar fi trebuit să primească, în deplină proprietate, toate cele 500.000 iugăre cadastrale de păduri, asupra cărora și-au exercitat dreptul de servitute forestieră. Guvernul maghiar s-a opus acestei inițiative, deoarece nu putea îngădui ca toate pădurile să fie cedate unei societăți românești militarizate, la granița României, și nu putea renunța la clădirile publice. Doar astfel, Viena a acceptat ca familiile grănicerilor să fie împroprietărite cu jumătate din teritoriile împădurite și cu câteva clădiri din Caransebeș, strict necesare administrării acestei averi, iar restul edificiilor, care s-au aflat în proprietatea regimentului în Băile Herculane, Caransebeș, Bozovici și în alte localități, au trecut în proprietatea Imperiului<sup>10</sup>.

În anul 1879, comisia de segregare și-a încheiat activitatea. Prin actul de partaj, Comunitatea regimentară, și de la ea Comunitatea de Avere, a primit, în deplină proprietate: 216.068 iugăre 379 st.p. pădure, 4.872 iugăre 1175 st.p. pășune, 29.453 iugăre 644 st.p. munți, 1.524 iugăre 1014 st.p. teren neproductiv, în total 251.919 iugăre 12 st.p.<sup>11</sup>.

Fiind împărțirea încheiată, adunarea reprezentanței regimentare din 3 martie 1879, la stăruința generalului Traian Doda, a cerut curții imperiale și regale, aprobarea înființării unei comunități de avere, în baza statutelor tip, din Legea din 15 iunie 1873, și aceasta a fost primită<sup>12</sup>.

Comunele și familiile grănicerești împădurite, conform § 68 și 70 din Regulamentul silvic din anul 1860, au întemeiat, din bunurile primite, în baza Legii din 8 iunie 1871, o comunitate de avere, respectiv o societate de bunuri a lor, proprie și independentă, care îi reprezenta pe ei și averea lor<sup>13</sup>.

Președintele provizoriu al comunității, Aurel Moacă, în Adunarea generală extraordinară din 4 ianuarie 1923, definea Comunitatea de Avere din Caransebeș ca fiind: „*împroprietărirea, sau mai bine zis împădurirea țăranilor, nu după individ, căci fiind vorba de păduri și de locuri de pășune aceea nu se poate face, ci este împroprietărirea, împădurirea țăranilor după familii, susținându-se proprietatea comună a tuturor familiilor grănicerești, trecută la cartea funduară sub denumirea: Comunitatea de Avere a fostului Regiment confiniar româno – bănățean nr. 13*”<sup>14</sup>.

Adunarea regimentară din 1879 a votat primul statut al Comunității de Avere a fostului Regiment confiniar româno – bănățean Nr. 13 din Caransebeș, în baza căruia au fost aleși reprezentanții celor 94 de localități grănicerești. În adunarea generală din 19 decembrie 1879<sup>15</sup>, Generalul Traian Doda a fost ales președinte al comunității. Acesta a deținut funcția până în anul 1891<sup>16</sup> și a reprezentat un exemplu pentru generațiile viitoare, prin competență, corectitudine și modestie<sup>17</sup>.

<sup>9</sup> SJAN CS - FCAC, Inv. 720, reg. 1/1923, f. 90 v.

<sup>10</sup> Conciatu 1920, p. 143.

<sup>11</sup> Marchescu 1941, p. 315; SJAN CS - FCAC, Inv. 492, d 11/ 1936, f. 1; Groza 2000, p. 84; *Ce este Comunitatea*, p. 11

<sup>12</sup> \*\*\* *Ce este Comunitatea...*, p. 12.

<sup>13</sup> Marchescu 1941, p. 331.

<sup>14</sup> SJAN CS, - FCAC, Inv. 720, reg. 1/1923, f. 74v.

<sup>15</sup> Marchescu 1941, p. 330.

<sup>16</sup> TG 1934, nr. 3, p. 3.

<sup>17</sup> *Idem*, 1935, nr. 1, p. 1.

Încă de la început, au fost adunate informații de la celelalte comunități de avere deja constituite, care au servit ca bază pentru organizarea Comunității de Avere a fostului Regiment confiniar Nr. 13 din Caransebeș<sup>18</sup>.

*Statutul despre organismul și sfera de activitate a Comunității de Avere în districtul fostului Regiment confiniar român – bănățean*<sup>19</sup> a fost tipărit în 300 de exemplare, în limbile germană și română, a fost împărțit, astfel încât, fiecare comună și fiecare reprezentant să primească câte un exemplar<sup>20</sup> și a constituit cadrul normativ, în baza căruia instituția a funcționat, până în anul 1925.

Comunitatea de Avere din Caransebeș era formată din următoarele comune: Eibenthal, Tisovița, Plavișevița, Dubova, Ogradena–Veche, Orgadena–Nouă, Eselnița, Orșova, Jupalnic, Coramnic, Tufări, Topleț, Bârza, Pecinișca, Mehadia, Iablanița, Valea–Bolvașnița, Cornereva, Bogâltin, Cănicea, Domașnea, Luncavița, Verendin, Mehadica, Pârvoava, Lăpușnicel, Cornea, Globu–Rău, Cuptoare, Crușovăț, Plugova, Globu-Craiovei, Petnic, Șumița, Borlovenii–Noi, Borlovenii–Vechi, Pătaș, Prilipeț, Bozovici, Lăpușnic, Mocerîș, Șopotu-Nou, Ravensca, Dalboșeț, Șopotu-Vechi, Gârbovăț, Bănia, Rudăria, Prigor, Putna, Teregova, Wolfsberg, Weidenthal, Slatina Timiș, Goleț, Bucosnița, Petroșnița, Lindenfeld, Poiana, Prisian, Zervești, Caransebeș, Caransebeșul Nou, Dalci, Turnu, Ruieni, Borlova, Zlagna, Buchin, Cârpa, Bolvașnița, Vârciorova, Sadova-Veche, Vălișoara, Ilova, Sadova-Nouă, Armeniș, Feneș, Rusca, Ciuta, Iaz, Cicleni, Obreja, Glimboca, Var, Ohaba, Mal, Cireșa, Zăvoi, Valea Mare, Crâjma, Mărul, Marga și Voislova.

Proprietatea, folosința și administrarea averii comune tuturor celor 94 de localități, care formau Comunitatea de Avere a fostului Regiment confiniar român – banatic Nr. 13, erau reglementate de dispozițiile Codului civil austriac. Pădurile și pământurile comune, din pădure, erau administrate, sub supravegherea autorităților politice, după Legea silvică și după Regulamentul de serviciu silvic.

Statutul stabilea condițiile, în care, unele comune, puteau ieși din Comunitatea de Avere. Aceștia li se dădea partea, ce le revenea din întreg teritoriul, ce se afla în proprietatea comunității<sup>21</sup>.

O încercare de ieșire din Comunitatea de Avere din Caransebeș a avut loc în vara anului 1889. Atunci comunele Weidenthal, astăzi Brebu Nou, Wolfsberg, astăzi Gărâna și Sadova-Veche au cerut defalcarea, din pădurile comunității, a părților ce le reveneau din averea comună.

La cererea comitelui suprem al Comitatului Caraș–Severin, Emerik de Jakabffy, de a stabili ce teritoriu revenea acestor trei comune, unde se afla și ce valoare avea, Titus Hațeg, juristul Comunității de Avere din Caransebeș, a răspuns că, în conformitate cu Legea XXX/1873 și cu Statutul Comunității de Avere, împărțirea averii trebuia să se facă pe comune și apoi, în cadrul acestora, între familiile grănicerești îndreptățite. Pentru a determina partea din averea comunității, ce revenea celor trei localități, trebuia împărțită toată averea comună. Pentru aceasta trebuia să fie estimată valoarea întregii averi comune și să fie stabilit, atât numărul, cât și partea fiecărui îndreptățit din această avere, după locuitorii grăniceri, după familiile grănicerești și numai, apoi, pe comune.

În condițiile în care, împărțirea inițială, dintre stat și comunitatea regimentară, a costat o jumătate de milion de florini, o nouă segregare ar fi avut costuri mult mai ridicate.

<sup>18</sup> Marchescu 1941, p. 330; SJAN CS FCAC, inv. 720, reg. 1/1873-1881, f. 35.

<sup>19</sup> Statut 1892, p. 1.

<sup>20</sup> SJAN CS - FCAC, Inv. 720, reg. 1/1873-1881, f. 35.

<sup>21</sup> Statut, p. 3, 4.

Comunele Sadova Veche, Weidenthal și Wolfsberg au motivat dorința de ieșire din comunitate, prin lipsa de pământ cultivabil. Fiind prea populate, intenționau să transforme, în pământuri de arătură sau pentru întemeierea de noi comune, părțile de pădure ce li s-ar fi convenit.

Extirparea intenționată de păduri era interzisă, de art. 7 din Legea XXX/1873, care prevedea că: „*pădurile segregate comunității regimentare au să fie și pe viitor administrate numai ca păduri*”. Scopul avut în vedere, în intenționata împărțire, nu se putea realiza, iar adunarea generală a reprezentanților a fost, în unanimitate, împotriva împărțirii<sup>22</sup>.

Din punct de vedere organizatoric, reprezentanța Comunității de Avere era compusă din deputați aleși de fiecare comună pe șase ani, în funcție de numărul de locuitori.

Comunitatea alegătorilor fiecărei comune, iar în Caransebeș reprezentanța comunală alegeau, cu majoritate absolută de voturi, un deputat și un supleant pentru localitățile cu până la 3000 de locuitori și doi deputați și doi supleanți pentru localitățile cu peste 3000 de locuitori. Alegerile se făceau, în fața pretorului, a vicecomitelui sau a înlocuitorilor lor, care le dădeau reprezentanților câte un certificat electoral, cu care aceștia își legitimau intrarea în reprezentanță.

La prima adunare de după înființarea Comunității de Avere, președintele reprezentanței Comunității de Regiment a convocat reprezentanții aleși. Dintre aceștia, urma să fie ales un comitet, format din un președinte, patru membrii, un supleant al președintelui și patru supleanți ai membrilor din comitet<sup>23</sup>.

În anul 1880, primele structuri de conducere alese ale Comunității de Avere din Caransebeș erau compuse din:

- Președinte: Generalul Traian Doda;
- Membrii în comitet: Iosif Seracin, Ilie Curescu și Mihail Popovici;
- Reprezentanți pentru adunarea generală: Luca Daia, Ianoșel Zaharia, Constantin Olariu, Martin Belciu, Simion Munteanu supleant, Morîțiu Frankl, Mihail Băloni, Ion Muțiu, Ion Șareda, Ianoș Știop, Toma Coriciu, Simeon Bucovanu, Ioan Niagoe, Ioan Jompan, Afilion Popoviciu, Iacob Micșa, Ianăș Mihuța, Gheorghe Corvin, Ianăș Jura, Iosif Seracin, Iordan Olariu, Petru Borșiu, Gheorghe Negrei, Ianăș Altu, Vențel Cervy, Simeon Lazăr, Craiu Moica, Anton Sgaverdia, Rusalin Opruțiu, Tudor Coteliciu, Nicolae Grozăvescu, Simeon Grozăvescu, Nistor Bona, Gavrilă Cocoșiu, Ștefan Stolojescu, Isac Rădulescu, Iosim Nicoară, Nicole Brânzei, Dumitru Gerescu, Filip Pipa, Lazăr Cloșan, Nicolae Urechiatu, Dumitru Stepanescu, Dumitru Ionașcu, Ianoș Moater, Savu Grozăvescu, Avram Vlădulescu, Nicolae Ienia, Iohan Krall, Iosif Lințu, Vasile Ienihi, Marin Chetrinescu, Petru Pișlea, Pavel Mozoc, Petru Borchescu, Nicolae Budescu, Lazăr Pitic, Nistor Lalea, Pavel Francu, Ionu Bethia, Iosif Ionescu, Salomon Verendian, Ion Zarva, Ion Valușescu, Francisc Hanzal supleant, Anton Craia, Dănilă Crăciun, Bozicu Buria, Ilia Berzescu, Iacob Milușescu, Anton Urban, Ianiu Domil, Ion Balaciu, Ilia Ciurel, Ilia Cena supleant, Mihail Jitean, Gheorg Frumosu, Pavel Drăgan, Jurca Croitoru, Nicolae Darabanța supleant, Ianoș Lucheșin, Moise Domilescu, supleant, Ștefan Dancia, Traian Doda, Petru Bogoeviciu și Bernhard Guad<sup>24</sup>.

Adunările Reprezentanței Comunității de Avere erau ordinare și extraordinare. Ele erau convocate de președinte, care, în prealabil, îl anunța pe comisarul guvernial și pe vicecomite.

<sup>22</sup> FD 1889, nr. 23, p. 4.

<sup>23</sup> Statut, p. 5.

<sup>24</sup> SJAN CS – FCAC, inv.720, reg. 1/1873-1881, f. 32 v.

Adunările ordinare se desfășurau întotdeauna în Caransebeș, una toamna, pentru stabilirea bugetului anual și cealaltă primăvara, pentru prezentarea bilanțului. Reprezentanța era cea care, după achitarea cheltuielilor pentru administrație, pentru silvicultură și după acoperirea drepturilor împăduriților în natură, hotăra modul, în care urma să fie folosit excedentul financiar, în bugetul pe anul viitor.

Cele extraordinare puteau fi convocate și în alte localități, în cazuri urgente, de către președinte, la ordinul vicecomitelui sau al comisarului guvernial, la cererea comitetului sau a unei jumătăți a membrilor reprezentanței.

Președintele sau înlocuitorul său conduceau lucrările, stabileau ordinea discuțiilor, conduceau și încheiau dezbaterile și votările. Votarea se făcea, de obicei, oral, însă la cererea a zece reprezentanți, putea fi făcută și prin apel nominal. Hotărârile se luau cu majoritate de voturi, iar în cazul egalității, determinant era votul președintelui. Deciziile, care vizau schimbări importante în patrimoniul Comunității de Avere din Caransebeș, trebuiau aprobate de către două treimi din totalitatea reprezentanților, apoi de către conducerea municipiului și, în ultimă instanță, de cea a Ministerului de Interne.

Dacă, în două adunări consecutive, nu era întrunit numărul de două treimi din numărul reprezentanților, necesar pentru a lua hotărâri valabile, cea de a treia adunare hotăra, indiferent de numărul deputaților prezenți.

Dacă Adunarea Comunității de Avere din Caransebeș lua hotărâri ilegale, președintele era dator să oprească executarea deciziilor respective și să informeze comisarul guvernial, care, la rândul său, îl anunța pe ministrul de interne.

După alegerea Comitetului, Reprezentanța Comunității de Avere din Caransebeș trebuia să aleagă membrii, care coordonau activitatea silvică în cadrul Oficiului de economie și să angajeze personalul silvic de inspecție.

Oficiul de economie era subordonat Comitetului și își avea sediul în Caransebeș. El era format din: „*un administrator silvic, un controlor în același timp și contabil, un cancelist, un diurnist și un servitor*”.

Personalul silvic, împărțit pe păduri și subordonat Oficiului de economie, era format, din cel puțin patru ingineri silvici și personalul de supraveghere silvică necesar<sup>25</sup>.

Concursul pentru ocuparea posturilor vacante a fost publicat, în limba germană, în „Sudungarische Bote”, în limba română în „Telegraful român” și în limba maghiară în „Budapesty Kozlony”<sup>26</sup>. De asemenea, 150 exemplare ale anunțului, tipărite în limba germană, au fost trimise pentru publicare, prin pretură, tuturor localităților de pe raza Comunității de Avere din Caransebeș, dregătoriilor districtuale cezaro–regești în: Gospic, Ogulin, Petrinia, Neugradisca, Vinkovic, Mitrovii și Comunităților de Avere din Biserica Albă și din Belovar. Cei care doreau să se angajeze trebuiau să-și depună cererile, însoțite de documentele necesare, la sediul Comunității de Avere din Caransebeș, până la 15 februarie 1880<sup>27</sup>.

Primul președinte și întemeietorul Comunității de Avere a fostului Regiment confinar româno-bănățean Nr. 13 din Caransebeș a fost Generalul Traian Doda, ales de reprezentanții convocați în Adunarea generală din 19 decembrie 1879<sup>28</sup>. Alături de Generalul Doda, în Comitet au fost aleși: vicepreședinte, locotenent colonel Iosif Seracin, membrii: protopop Mihai Popovici, Ilie Curescu și Ioan Brancovici. Ultimul a fost înlocuit,

<sup>25</sup> Statut pp. 6-9.

<sup>26</sup> Marchescu 1941, p. 333.

<sup>27</sup> SJAN CS - FCAC inv. 720, reg. 1/1873-1881, f. 25.

<sup>28</sup> Cocârțau 1982, p. 256; \*\*\* *Ce este Comunitatea...*, p. 12; Ghidiu, Bălan 1909, p. 271; GOCA, 1931, nr.4, p. 1.

în Adunarea generală din 17 martie 1880, cu Ion Betia, pentru că nu era urmaș al grănicerilor. Membrii supleanți erau: Ștefan Luianovici, înlocuit în Adunarea generală din 17 martie 1880 cu Othmar Hofmann, Ion Betia, înlocuit, la aceeași dată, cu Iosif Ionescu, Ianăș Moatăr și Ioan Bistriean<sup>29</sup>.

În Adunarea generală a Comunității de Avere, ținută în 31 aprilie 1886 la Caransebeș, a fost ales al doilea Comitet de conducere, care era format din: președinte Generalul Traian Doda, vicepreședinte colonelul Iosif Seracin, membrii activi: protopresbiterul Mihail Popovici, locotenentul în pensie Ilie Curescu și căpitanul Iosif Ionescu, iar membrii supleanți: Ștefan Luianovici - negustor din Orșova, Patriciu Drăgălina - profesor preparandial în Caransebeș, Savu Grozăvescu - primar în Teregovă și Marin Cătrinescu - negustor în Bozovici.

Tot atunci, reprezentantul Patriciu Drăgălina a propus ca, într-o adresă înaintată prin comisarul guvernial, comitele suprem al comitatului Caraș-Severin Carol Tabadji, Ministerului Maghiar de Interne, Adunarea generală să ceară dreptul de a-i verifica pe membrii aleși, un drept, pe care l-au exercitat adunările generale de la înființare până în anul 1886. În acel moment, Ministerul Unguresc de Interne, fără a ține cont de practica de până atunci și de principiile constituționale, a luat acest drept din atribuțiile Adunării generale și l-a trecut, în cele ale comisarului guvernial. Adunarea generală a fost de acord cu propunerea, însă a hotărât ca aceasta să nu fie înaintată ministerului prin comisarul guvernial, ci prin cei care au susținut-o.<sup>30</sup>

Urmașii grănicerilor erau îndemnați, în ziarul „Foaia Diecezană”, să participe la alegerile reprezentanților în Adunarea generală a Comunității de Avere din Caransebeș de la începutul anului 1892. În articol se arăta, că soarta instituției, de a căror beneficii se bucurau majoritatea locuitorilor din fostul Severin, atârna, în principal, de destoinicia bărbaților care, trebuiau să hotărească pentru promovarea binelui comun. *„Voi, Severineni, cunoașteți prea bine acei bărbați, binemeritați, pentru neamul și binele comun, căci ei trăiesc în mijlocul vostru, împărțind năcazul, suferințele, binele și bucuria. Nu e lipsă a vi-i designa, pentru că faptele lor, vouă cunoscute, îi recomandă din destul. Alegeți deci pe cel mai priceput și mai cu inimă dintre consătenii voștri, pe acela îl trimiteți să vă apere și să vă chivernisească averea și fiți asigurați că n-aveți să vă căiți, căci averea noastră, nu numai că se va păstra, ci se va spori și se va înmulți”*. Cu aceeași ocazie, era explicată decizia Ministerului Unguresc Regesc de Interne, nr. 45.814 din 1879, care interpreta dispozițiile art. 6, din Statutul Comunității de Avere din Caransebeș, din anul 1879, în sensul că puteau fi aleși ca reprezentanți, în Adunarea generală a Comunității de Avere, numai împăduriții, care aveau domiciliul stabil în comuna în care candidau.

Generalul Traian Doda a condus Comunitatea de Avere din Caransebeș timp de 12 ani, între 19 decembrie 1879 - 1 noiembrie 1892. El a luptat, în această perioadă, pentru înființarea unui liceu românesc la Caransebeș, pentru întemeierea unei școli de meserii și a uneia secundare la Bozovici, dar fără rezultat. În perioada în care a fost președinte, nu numai că nu a primit nici un salariu, dar nu a permis nici o cheltuială inutilă. A fost darnic cu averea sa și zgârcit cu cea a Comunității de Avere. A agonisit, dar n-a risipit, lăsând urmașilor săi drept moștenire belșug, chibzuință și omenie în gospodărie, curaj și demnitate în viața publică<sup>31</sup>.

<sup>29</sup> Marchescu 1941, p. 333; Groza 1999, p. 86; SJAN CS - FCAC, inv. 720, reg. 1/1873-1881, f. 34; GOCA, III, 1931, nr.4, p. 1.

<sup>30</sup> FD 1886, nr.21, p. 1,2.

<sup>31</sup> TG 1934, p. 3; Marchescu 1941, p. 386,387; Groza 2002, p. 60.

Ilie Curescu a devenit președinte al Comunității de Avere după retragerea Generalului Doda și a stat în fruntea acesteia între 1 noiembrie 1892-16 august 1904. În Adunarea ordinară de primăvară a reprezentanților Comunității de Avere din Caransebeș, din data de 10/22 martie 1898, desfășurată în prezența comisarului guvernial E. Jakabffy, cei 95 de reprezentanți prezenți au ales, cu majoritate de voturi, ca președinte pe Ilie Curescu, ca vicepreședinte pe Patriciu Drăgălina, iar ca membri în Comitet pe protopresbiterul Mihail Popoviciu, pe Ioan Schram și pe Ioan Moater. Ca membri supleanți au fost aleși: Zaharia Miulescu, Nicolae Aldea, Al. Zigris și P. Brancoviciu, iar în Comisia de cenzori: Ștefan Luianoviciu și Mihail Blidariu<sup>32</sup>.

Născut la Domașnea, în 13 august 1838, Ilie Curescu a absolvit școala națională din comună, apoi școala regimentară din Caransebeș, după care a trecut la Institutul Militar din Wiener-Neustadt. În anul 1856 a primit gradul de caporal, în anul 1863 pe acela de cadet și, în acest grad, a fost repartizat profesor la școala regimentară din Caransebeș, unde a rămas până la data desființării regimentului. În anul 1866, a fost avansat sublocotenent. Desființându-se Regimentul nr. 13, la 1 noiembrie 1872, a fost transferat la Regimentul 31 infanterie din Sibiu. În noua garnizoană nu a stat, deoarece a trecut în pensie, în anul 1873, cu gradul de locotenent.

Deși pensionar, nu a încetat să fie activ în toate domeniile vieții publice. Astfel, a fost membru al comisiei locale pentru împărțirea pădurilor, între imperiu și foști grăniceri, în perioada 1874-1879, a fost președinte al comisiei cercuale, membru în Direcția cadastrală pentru stabilirea dării de stat, membru fondator al Reuniunii române de cântări, membru pe viață al Asociației pentru literatura română și cultura poporului român, al Societății pentru crearea unui fond de teatru român și al Reuniunii învățătorilor confesionali din dieceza Caransebeșului, membru al Casinei române, președinte al Reuniunii oficianților (Beamtenverein) și al Societății comerciale Severineana. A fost reprezentant comitatens și orășenesc, iar în cadrul bisericii a ocupat funcțiile de asesor consistorial, asesor supleant în Consistoriul mitropolitan, deputat sinodal și congresual.

În conducerea Comunității de Avere, s-a implicat, încă de la înființare, ca și membru în comitet, până la retragerea generalului T. Doda, iar apoi, ca și președinte. În anul 1901, sub președinția sa a fost construit, pentru funcționarii instituției Palatul Comunității de Avere. Această impozantă construcție era apreciată, patru decenii mai târziu, de către juristul Comunității de Avere, Dr. Antoniu Marchescu, drept cea mai elegantă și mai impunătoare din oraș.<sup>33</sup>

Pe plan moral, a fost caracterizat de dărnicie, manifestată cu toate prilejurile. Deși și-a exprimat, în repetate rânduri, dorința de a-și lăsa averea diecezei, a murit fără să fi luat vreo dispoziție în sensul acesta. Soția sa Maria, spre sfârșitul vieții, a pus în practică dorința soțului ei și, prin dispoziție testamentară, a lăsat averea diecezei Caransebeșului, cu condiția să fie înființat Fondul Ilie Curescu și soția Maria născută Stoclin. Din acest fond urma să se înființeze un azil pentru bărbați și pentru femei și să fie acordate ajutoare<sup>34</sup>.

Patriciu Drăgălina a deținut funcția de președinte de două ori, între 16 august-30 septembrie 1904 și între 28 noiembrie 1910-25 octombrie 1917<sup>35</sup>. S-a născut în anul 1849, în Borlova, ca fiu de preot. Și-a început studiile la școala militară din Caransebeș, a continuat la Lugoj, la Timișoara și, apoi, cu o bursă de la autoritățile militare, s-a înscris la Facultatea de Filozofie a Universității din Viena. În anul 1876, împreună cu Ștefan

<sup>32</sup> FD 1898, nr. 11, p. 4.

<sup>33</sup> Marchescu 1941, p. 388.

<sup>34</sup> CR 1926, p. 9.

<sup>35</sup> Groza 2002, p. 60.

Velovan, a beneficiat de o bursă oferită de episcopie, la Seminarul Pedagogic din Gotha. În anul 1878, s-a întors la Caransebeș și a devenit profesor la Institutul Pedagogic Diecezan. După plecarea lui Ștefan Velovan, la Craiova, în anul 1894, acesta a ocupat funcția de director al Institutului Pedagogic din Caransebeș, pe care a deținut-o până în anul 1917<sup>36</sup>.

Profesor erudit, fruntaș al științei, a scris mult, a publicat articole cu caracter istoric, în ziare și reviste, un manual de geografie pentru pedagogi, instrucțiuni din geografie și istorie pentru conferințele învățătorilor din dieceza Caransebeșului, însă cea mai importantă lucrare a sa a fost *Din istoria Banatului Severin*, în trei volume. Din 1907, până în 1910, a condus, ca director, internatul Comunității de Avere, care adăpostea peste 120 de elevi ai liceului de stat din Caransebeș<sup>37</sup>.

Din Comitetul, format în al doilea său mandat ca președinte al Comunității de Avere, făceau parte, la 11 mai 1911 ca membri: Pavel Magdescu, Vasile Popovici, Nicolae Novacovici și Corneliu Seracin<sup>38</sup>.

După moartea lui Ilie Curescu, pentru ocuparea postului de președinte au concurat Constantin Burdia, primarul orașului Caransebeș și Iosif Stoianel, maior cesaro regesc în pensie. Alegerea a avut loc în ziua de 30 septembrie 1904, fiind câștigător Constantin Burdia cu 2/3 din voturi. El a deținut acest post până în data de 28 noiembrie 1910, când a demisionat.

Născut în Caransebeș, la 7 septembrie 1861, a absolvit gimnaziul din Budapesta și apoi a urmat cursurile Facultății de Drept. Sârguința și puterea de muncă, dar cu deosebire implicarea în viața politică, i-au adus multe demnități și onoruri din partea statului austro-ungar. A fost șef al poliției Caransebeș (1885), primsenator al orașului Caransebeșului (1888), primar al acestui oraș (1896-1904), președinte al Comunității de Avere (1904-1910), deputat dietal guvernamental (din 1906 până la sfârșitul războiului mondial) și consilier aulic.

Constantin Burdia a participat la viața economică și culturală, străduindu-se să ridice orașul de origine și regiunea grănicerească, însă, prin ideile sale, ca poporul român din Ungaria s-o rupă cu trecutul și să accepte politica oficială a statului ungar, a intrat în contradicție cu curentul național, foarte puternic în „țara lui Doda”<sup>39</sup>. Nicolae Iorga, în *Oameni care au fost* volumul III, vorbește despre Constantin Burdia, care, în anul 1904, a luat o măsură ce a lovit puternic în interesele graniței, prin hotărârea de a putea fi aleși, ca reprezentanți în Adunarea generală și negrănicerii. Această decizie era motivată pentru că „prin sprijin oficial Burdia a ajuns un om puternic în ținutul lui, acela fără de care nimic nu se putea face. Comunitatea de Avere devenise aproape visteria lui personală, iar agenții lui erau înălțați în funcții”<sup>40</sup>.

Noua tendință, în conducerea Comunității de Avere, era reliefată și în ziarul „Renașterea”, apărut la Caransebeș, în 1906. În acesta, se arăta că, cea mai însemnată instituție care a mai rămas grănicerilor și de la care se aștepta îmbunătățirea sorții poporului, era Comunitatea de Avere. Deși funcționa, deja, de 30 de ani, se afirma, că poporul, prea puțin a beneficiat de această instituție, pentru că, de la retragerea Generalului Doda, a ajuns sub conducerea unor oameni precum Curescu, Drăgălina, protopopul Popoviciu de la Orșova, care sub marca naționalismului, o foloseau în interes personal. În această perioadă, alegerea în reprezentanță era dificilă, deoarece, în înțelegere cu comitele

<sup>36</sup> SJAN CS - FCNC, d.1/1940, f. 78.

<sup>37</sup> Marchescu 1941, p. 391.

<sup>38</sup> SJAN CS FCAC, inv. 720, reg. 1/1911, f. 153.

<sup>39</sup> Marchescu 1941, p. 389, 390.

<sup>40</sup> Iorga, III, p. 169, TG 1937, nr. 4, p. 3.



Jakabfy, a fost facilitată alegerea unor pretori, protopretori sau notari, care nu erau urmași ai foștilor grăniceri, pentru a susține interesele statului. Unul dintre rezultatele acestei orientări a fost eșecul alegerii Generalului Seracin în funcția de președinte al Comunității de Avere. „Să ferească Dumnezeu ca vreun preot să fi îndrăznit să-și deschidă gura, să interpeleze și să ceară ceva pentru popor, că președintele începea să tremure și apoi îl auzeai: O cum?, O, d-ta? Ba preoții mai îndrăzneți erau apoi luați la goană și de autoritățile bisericești pentru că faimosul triumvirat avea în spate pe Dr. Bădescu, căruia îi și făcuseră diploma de episcop”.<sup>41</sup> De aici reiese nemulțumirea obștii grănicerești, care asista neputincioasă, la neregulile făcute la nivelul conducerii Comunității de Avere din Caransebeș.

Și preotul din Iablanița, Gheorghe Tătucu a subliniat practicile care erau utilizate în alegerea reprezentanților. În timpul conducerii președintelui Curescu, când a fost ales, ca reprezentant pentru Bogâltin, un evreu, eforturile preotului Gheorghe Tătucu, de a rezolva această neconcordanță cu statutul Comunității de Avere din Caransebeș, au fost în zadar, căci și în Comitet au fost aleși negrăniceri. Acest curajos preot a protestat împotriva lui Burdia, încă din momentul alegerii acestuia ca președinte, însă nu a avut susținerea necesară din partea reprezentanților. Protestele au continuat și în adunările generale când „am început mereu a ataca pe Burdia, dar fără succes, căci nația striga mereu: la biserică, la prescură și detrăgându-mi cuvântul nu mai puteam vorbi”<sup>42</sup>.

Din primul Comitet de conducere al Comunității de Avere, ales în timpul conducerii lui Constantin Burdia, au făcut parte Patriciu Drăgălina, ca vicepreședinte<sup>43</sup>, Petru Brankovici și Zaharia Miulescu, ca membri ordinari<sup>44</sup>, iar în Comisia de revizie, pentru verificarea operațiunilor financiare care urmau să fie efectuate în anul 1906, intrau Ștefan Luianovici, George Tătucu și Alecsa Zigriș<sup>45</sup>.

Împăratul și Regele Apostolic Francisc Iosif I, prin rezoluția din 6 decembrie 1904, ca o recunoaștere a meritelor câștigate în domeniul politic, a conferit președintelui Comunității de Avere Constantin Burdia crucea de cavaler al ordinului Francisc Iosif.

În cei șase ani în care Constantin Burdia a fost la conducerea Comunității de Avere din Caransebeș, au fost luate măsuri pentru schimbarea planurilor economice de exploatare ale pădurilor, încât, după acoperirea necesităților împăduriților, suprafețele rămase să poată fi valorificate mai ușor<sup>46</sup> și pentru introducerea mai multor simplificări și reforme în administrarea internă. De asemenea, s-a realizat dotarea Foresteriei Ohababistra cu o mașină de tăiat nutreț; au fost organizate, în timpul iernii, cursurile de lemnărie<sup>47</sup>; au fost înființate pepiniere pentru creșterea pomilor fructiferi în foresteriile Caransebeș, Teregova și Orșova<sup>48</sup> și o fermă în care să fie crescute vite de rasă, care, apoi, să fie puse gratuit la dispoziția grănicerilor pentru reproducție; a fost construit un hotel în Băile Herculane<sup>49</sup>; au fost depuse eforturi pentru realizarea căii ferate Iablanița-Bozovici<sup>50</sup>; s-a contribuit la ridicarea, în Caransebeș, a statuii regelui Francisc Iosif I<sup>51</sup>; s-a încercat înființarea unei

<sup>41</sup> R 1906, nr. 42, p. 3.

<sup>42</sup> Tătucu, 1931, p. 5,6.

<sup>43</sup> R 1905 nr. 2, p. 3.

<sup>44</sup> SJAN CS – FCAC, inv. 720, reg. 1/1905, f. 47.

<sup>45</sup> *Ibidem*, f. 74v.

<sup>46</sup> *Ibidem*, f. 48,49.

<sup>47</sup> *Ibidem*, f. 51v.

<sup>48</sup> *Ibidem*, f. 55v.

<sup>49</sup> *Ibidem*, f. 44,45.

<sup>50</sup> *Ibidem*, f. 57v,58.

<sup>51</sup> SJAN CS - FPJ, d. 3, f. 1109.

scoli medii la Caransebeș, care să permită accesul fiilor foștilor grăniceri și la carierele științifice<sup>52</sup>; a fost sprijinită reîmprospătarea viilor distruse de filoxeră<sup>53</sup> din jurul Mehadii<sup>54</sup>; a fost înființat, la Caransebeș, internatul pentru copiii împăduriților<sup>55</sup> și a fost realizată linia ferată Caransebeș-Hațeg<sup>56</sup>. Din cele de mai sus, se poate observa că, trecând peste aspectele subliniate de preotul Gheorghe Tătucu, totuși perioada conducerii lui Constantin Burdia a fost marcată de realizări remarcabile.

Preotul Pavel Magdescu a deținut funcția de președinte între 25 octombrie 1917-10 august 1918, iar avocatul Octavian Bordan în perioada 10 august 1918-24 iulie 1919<sup>57</sup>.

Datorită prăbușirii Imperiului Austro-Ungar, nici Adunarea generală de toamnă și nici cea de primăvară nu au putut fi convocate, astfel că, după Adunarea generală din 1918, următoarea s-a desfășurat în 4 decembrie 1919. În timpul acestei adunări, din cuvântarea adresată reprezentanților, se desprinde sentimentul împlinirii năzuințelor, acea zi fiind caracterizată astfel: „azi, când după suferința de veacuri, a răsărit, asupra neamului nostru mult cercat, soarele mândru al libertății, luminându-ne calea spre un viitor mai fericit și glorios, s-a împlinit visul mândru al unirii neamului și, sub scutul eroilor din țara mamă, s-a restabilit și pe plaiurile noastre siguranța averii, ordinea și disciplina”<sup>58</sup>.

Comunitatea de Avere din Caransebeș a susținut unirea cu România. Într-o telegramă, din data de 6 noiembrie 1918, își exprima intențiile de a se alătura Consiliului Național Român, dorind ca această mare avere privată grănicerească să fie folosită pentru dezvoltarea culturală și economică a grănicerilor<sup>59</sup>. Nu a fost vorba doar de o susținere verbală, ci și de una financiară, concretă, materializată prin votarea sumei de 10.000 coroane pentru garda națională română din graniță.

După constituirea Consiliului Național Român din districtul Mehadia, în 18 noiembrie 1918, președintele acestuia, Coriolan Buracu, viitor președinte al Comunității de Avere din Caransebeș, a solicitat, pentru garda națională a districtului Mehadia, suma corespunzătoare celor 20 de comune, foste grănicerești, de pe teritoriul districtului<sup>60</sup>.

În vâltoarea evenimentelor din ultima parte a anului 1918, Octavian Bordan a părăsit teritoriul Banatului. El a trimis o scrisoare, în data de 15 decembrie 1918, prin care a renunțat la postul de președinte și l-a pus la dispoziția Reprezentanței Comunității de Avere. În data de 17 martie 1919, acesta a revenit asupra scrisorii anterioare și a cerut concediu de boală până la 10 iulie. Comitetul, în ședința sa din 24 iulie 1919, ținând seama că, deși s-a încheiat concediul, Octavian Bordan nu s-a prezentat pentru a-și lua postul în primire și nici pentru a-și prelungi concediul, a considerat că acesta a renunțat la postul de președinte și a încredințat atribuțiile președintelui vicepreședintelui Pavel Magdescu<sup>61</sup>.

În această perioadă, a fost introdus sistemul exploatării în regie, care a reprezentat o alternativă la exploatarea prin arendare a pădurilor, practică până atunci, au fost provocate pagube imense, prin nimicirea culturilor silvice, datorită înmulțirii ocupațiilor și a devastării pădurilor în unele localități de pe Valea Almăjului, Valea Bistrei și mai ales de lângă Dunăre. Comunitatea de Avere s-a confruntat cu lipsa inginerilor silvici,

<sup>52</sup> *Idem*, FCAC, inv. 720, reg. 1/1906, f. 79v.

<sup>53</sup> Filoxeră= boală a viței de vie.

<sup>54</sup> SJAN CS – FCAC, inv. 720, reg. 1/1906, f. 92v.

<sup>55</sup> *Ibidem*, f. 129.

<sup>56</sup> *Ibidem*, f. 73v.

<sup>57</sup> Groza 2002, p. 60.

<sup>58</sup> SJAN CS - FCAC, inv. 720, reg. 1/1919, f. 93v.

<sup>59</sup> SANIC - FCNRC, d. 13/1918, f.1; Marin, Munteanu, Radulovici 1968, p. 275.

<sup>60</sup> SANIC - FCNRC, d. 94/1918, f.1.

<sup>61</sup> SJAN CS - FCAC, inv. 720, reg. 1/1919, f. 95.

deoarece, la cererea Consiliului Dirigent, din 21 mai 1919, de a completa, cu personal de specialitate, serviciul silvic al României întregite, directorul silvic Alexandru Balaș, priminginerii Augustin Câmpian, Ioan Piso, Ioan Moldovan și inginerul silvic Pavel Pascu au trecut în serviciul statului<sup>62</sup>.

În anul 1920, proiectele de împărțire administrativă au stârnit îngrijorare în cadrul celor 94 de comune grănicerești, deoarece acestea urmau să fie împărțite între trei județe. Plasa Orșova era arondată județului Mehedinți, Plasa Teregova județului Severin, iar Plasa Bozovici județului Caraș.

Publicația „Dunărea”, apărută la Orșova, în articolul *Plânge Banatul*, exprima îngrijorarea populației din cele 94 de comune foste grănicerești, față de noua împărțire administrativă, care putea constitui un pas către desființarea și statificarea Comunității de Avere din Caransebeș<sup>63</sup>.

Pavel Magdescu a deținut pentru a doua oară funcția de președinte, până la Adunarea generală din 18 ianuarie 1920. Lucrările acestei adunări au fost conduse de către preotul Gheorghe Tătucu<sup>64</sup>. Alegerea noului președinte s-a făcut prin apel nominal, iar inginerul silvic Simion Simu a obținut 75 de voturi, Dr. Ioan Sârbu un vot, Gheorghe Domășneanu două voturi, Ioan Curița două voturi, iar zece reprezentanți s-au abținut.

În cuvântarea tradițională, pe care fiecare președinte o adresa reprezentanților împăduriților, Simion Simu arăta că, deși în perioada anterioară, Comunitatea de Avere a avut un rol important în mișcarea națională și în conservarea identității românilor, în noile condiții de după 1918, instituția a devenit un factor important și în viața economică națională. Datorită faptului că era cea mai mare instituție românească cu acest specific, atât în Banat, cât și în întreaga Românie Mare, trebuia să ocupe un loc de frunte, în economia zonei și în cea națională. Prin reorganizarea serviciilor și prin revizuirea sau rezilierea contractelor, se dorea creșterea veniturilor Comunității de Avere, încât să existe posibilitatea de a pune în aplicare o politică socială și economică pe teritoriile foste grănicerești.

Comunitatea de Avere era împovărată de diferite servituți. Lemnăritul repartiza o mare parte a producției brute împăduriților, fără a aduce nici un venit instituției. Creșterea generală, anuală, a pădurilor, luând ca bază 200.000 iugăre cadastrale, (căci restul averii se compunea din munți și poieni), era de 400.000 m<sup>3</sup> pe an. În condițiile în care fiecare împădurit primea anual gratuit 6,5 m<sup>3</sup> material lemnos, rezultă că cele 30.000 de familii împădurite din graniță primeau circa 200.000 m<sup>3</sup>, deci jumătate din întreg produsul brut, iar veniturile erau reduse la jumătate. Deci, Comunitatea de Avere nu se putea asemăna cu celelalte proprietăți și instituții economice particulare, dar nici cu domeniile statului, care, în raport cu mărimea și întinderea lor, puteau aduce venituri normale<sup>65</sup>.

Programul noului președinte cuprindea: reorganizarea Oficiului de economie și descentralizarea muncii; aplicarea unei politici economice noi, prin cunoașterea directă a vieții economice și financiare; studierea problemei agrare, în special a pășunatului și a celei economice a împăduriților, cu deosebire a locuitorilor de pe Valea Dunării, de care, până atunci, foarte puțini s-au interesat; modificarea statutului Comunității de Avere; păstrarea neștirbită a autonomiei și întocmirea regulamentului de serviciu.

În Comitet au fost aleși, prin aclamație, ca membri ordinari: Pavel Boldea, Cornel Drăgălina, Traian Lalescu și Danil Laitin; ca membri supleanți: Ion Drăgilă, Nicolae

<sup>62</sup> *Ibidem*, inv. 720, reg. 1/1919, f. 97.

<sup>63</sup> D, 1921, p. 1,2.

<sup>64</sup> Tătucu 1931, p. 18.

<sup>65</sup> SJAN CS - FCAC, inv. 720, reg. 1/1920, ff. 1,3.

Simeria, Mihail Șerengheu și Gheorghe Tătucu, iar ca vicepreședinte Pavel Boldea<sup>66</sup>. În luna august 1921, Comitetul a fost completat cu doi noi membri: asesorul consistorial A. Moacă și notarul Romolus Boldea, ultimul ocupând locul rămas vacant în urma decesului tatălui său, protopopul militar Pavel Boldea<sup>67</sup>.

Pentru a supraveghea corectitudinea desfășurării alegerilor de reprezentanți pentru Adunarea generală a Comunității de Avere, Comitetul, în ședința sa din 23 martie 1920, i-a delegat pe următorii: - pentru Pretura Caransebeș: Iosif Olaru, Alesandru Diaconovici și Constantin Pepa - pentru Pretura Teregova: Ilie Pepa, Zaharia Miulescu și Petru Borțun - pentru Pretura Bozovici: Vasile Popovici, Nicolae Bihoi și Vasile Marița și pentru Pretura Orșova: Pavel Magdalescu, Ion Dobromirescu și Petru Mihalescu<sup>68</sup>.

Inginerul Simion Simu a fost președinte al Comunității de Avere din Caransebeș, între 18 noiembrie 1920-16 martie 1922 și, în această perioadă, s-a implicat în reorganizarea serviciilor administrative silvice, prin completarea posturilor de ingineri silvici rămase vacante; în deschiderea exploatarii silvice, în regie, din Valea Glimbocii; în achiziționarea de acțiuni la Uzinele din Reșița; în aplicarea reformei agrare; în reluarea dezbaterii, la nivelul Ministerului Lucrărilor Publice, asupra realizării liniei ferate Iablanița-Bozovici; în reforma administrativă, prin eforturile depuse alături de episcopul dr. Iosif Badescu, de Babeș, Brancovici și Suru la București, reușindu-se ca plasa Orșova să rămână în cadrul județului Severin și să nu fie trecută în județul Mehedinți<sup>69</sup>.

Reforma agrară a amenințat cu exproprierea, mai ales acele suprafețe de teren așezate în apropierea localităților, care erau folosite pentru pășunatul animalelor. În anul 1921, locuitorii satelor Iaz și Ciuta, deși erau coproprietari, au cerut să fie expropriate, pentru islaz, din poienile și fânețele Comunității de Avere, cel puțin 1.000 iugăre cadastrale, pentru fiecare sat. Ei își motivau dorința prin faptul că nu aveau beneficii foarte mari de la această avere, primeau, în medie, câte 16 m. lemne de foc anual gratis, iar pentru construcții cu plată, iar, în internatul Comunității de Avere, nu a fost primit nici un copil, din cele două sate, ca să poată învăța carte<sup>70</sup>. Aceeași atitudine au avut-o și locuitorii din alte sate, dintre care menționăm: Bănia<sup>71</sup>, Bozovici<sup>72</sup> și Dalboșeț<sup>73</sup>. Răspunsurile primite de comune, de la comisiile de ocol pentru expropriere, au fost identice, arătându-li-se că, nu poate fi pusă în discuție exproprierea unor suprafețe din proprietatea Comunității de Avere din Caransebeș, deoarece toate aceste localități erau coproprietare la averea acesteia.

La sfârșitul activității, ca președinte al Comunității de Avere, inginerul Simu sublinia diferența între situația pe care o găsit-o la începutul mandatului și pe care o lăsa la sfârșit. El arăta că, la sfârșitul anului 1920, administrația era în descompunere, iar în instituție, existau numai șase funcționari superiori, pe când, la finalul mandatului erau 16 și o administrație în plină funcționare. *„Administram trei foresterii fără conducători și cu lacune, azi ordine pe toată linia, aveam restanțe extraordinare și socoțile neîncheiate pe trei ani, azi în plină ordine, aveam o casă de bani lipită pământului, azi cu prisosințe de milioane de lei sau efecte (lemne de foc), încheiam bugete fictive, azi avem bugete reale, atunci conducerea, fără principii economice bine definite, se bizaia pe ratele scadente de la firme, care abia acopereau speșele pentru vasta noastră administrație, azi noul sistem*

<sup>66</sup> *Ibidem*, inv. 720, reg. 1/1920, f. 4,5.

<sup>67</sup> FD, 1922, nr. 33, p. 6.

<sup>68</sup> SJAN CS - FCAC, inv. 720, reg. 1/1920, f. 20.

<sup>69</sup> Simu 1922, pp. 19-30.

<sup>70</sup> SJAN CS – FPO, d. 62/1921, ff.1-3.

<sup>71</sup> *Idem*, FSAC, d. 3/1922, f. 21.

<sup>72</sup> *Ibidem*, d. 8/1922, f. 34.

<sup>73</sup> *Ibidem*, d. 19/1922, f. 23.

de economie rațională, cel al exploatării în regie introdusă de noi, pe lângă că acoperă pe deplin aceste spese, ne mai varsă venite la care poate singuri nu le-am fi crezut posibile”<sup>74</sup>.

După suspendarea inginerului Simion Simu datorită neregularităților produse în Comunitatea de Avere sub conducerea sa, la 16 martie 1922, funcția de președinte a fost ocupată până în data de 8 august 1923, în calitate de girant, de către consilierul Aurel Moacă.

Acesta a surprins, în cuvântarea sa, adresată reprezentanților adunați pentru Adunarea generală extraordinară din 4 ianuarie 1923, principalele etape parcurse de la înființare până în acel moment. A fost o adevărată lecție de istorie a Comunității de Avere, pomind de la drepturile de servitute acordate în schimbul serviciilor militare, de imperiul Austro-Ungar, continuând cu împrăștierea, sau, mai bine zis, împădurirea grânicerilor; cu atitudinea stăpânirii austro-ungare față de această avere, controlată în cea mai mare parte de români; cu înființarea internatului și a liceului în Caransebeș; cu situația din timpul războiului; cu schimbarea în mentalitatea tinerilor, generată de război; cu introducerea noului sistem de exploatare în regie; cu reforma agrară și încheind cu greutățile financiare, determinate de nerespectarea clauzelor de către firmele contractante<sup>75</sup>.

În materialul de față am încercat o sumară trecere în revistă a evoluției Comunității de Avere a fostului Regiment Româno - Bănățean nr. 13 din Caransebeș în perioada 1879 - 1923, cu un accent deosebit pe structurile de conducere: președinte, comitet sau comisie de cenzori și cu scoaterea în evidență a principalelor realizări în plan economic, politic, social sau cultural. Așa cum limpede se poate observa, Comunitatea de Avere din Caransebeș, prin structura averii, dar și prin numărul mare al locuitorilor coproprietari din cele 94 de sate foste grânicerești a ocupat un loc important în economia acestei părți a Banatului.

## Bibliografie

- Buracu 1924 = Preot Coriolan I. Buracu, *Muzeul General N. Cena din Băile Herculane și Cronica Mehadiei*, Tipografia și Librăria Ramuri, Turnu Severin, 1924
- Corcârțau 1982 = *Rolul Comunității de Avere în dezvoltarea orașului Caransebeș*, în “Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie”, Caransebeș, 1982
- Conciatu 1920 = I. Conciatu, *Reorganizarea Comunității de Avere din Banat*, Tipografia Huniadi, Timișoara, 1920
- CR = *Calendarul Românului pe anul 1926*, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1926
- D = *Dunărea*, Orșova I, 1921
- FD = *Foaia Diecezană*, Caransebeș, I, 1886, nr. 21
- Ghidiu, Bălan = A. Ghidiu, I. Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1909
- GOCA = *Gazeta Oficială a Comunității de Avere*, Caransebeș
- Groza 1999 = L. Groza, *Generalul Traian Doda*, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 1999
- Groza 2000 = L. Groza, *Generalul Traian Doda*, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2000
- Groza 2002 = L. Groza, *Contribuții la istoria Regimentului de graniță româno-bănățean nr. 13 din Caransebeș*, vol III, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2002
- Hamat 2002 = P. Hamat, *Comunioanele grânicerești bănățene*, Editura Marineasa, Timișoara, 2002

<sup>74</sup> SJAN CS – FCAC, inv. 720, reg. 1/1923, f. 87.

<sup>75</sup> *Ibidem*, inv. 720, reg. 1/1923, ff. 74v.-76.

- Iorga 1937 = N. Iorga, *Oameni care au fost*, vol III, în "Tribuna Graniței", Caransebeș, IV, 1937
- Marchescu 1941 = A. Marchescu, *Grănicerii bănățeni și Comunitatea de Avere*, Editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1941
- Marin, Munteanu, Radulovici 1968 = W. Marin, I. Munteanu, Gh. Radulovici, *Unirea Banatului cu România*, Muzeul Banatului Timișoara, 1968
- Nemoianu 1925 = P. Nemoianu, *Probleme bănățene*, Tipografia Națională, Lugoj, 1925
- R = "Renașterea", Caransebeș, I, 1905, nr. 2
- Radu, Oncilescu 1977 = P. Radu, D. Oncilescu, *Contribuții la istoria învățământului din Banat până la 1800*, Editura Tipografiei Litera București, 1977
- SANIC FCNRC = Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, *Fond Consiliul Național Român Caransebeș*
- Simu 1922 = S. Simu, *Comunitatea de avere și munca generației tinere*, Editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1922
- SJAN CS-CNC = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, *Colecția de documente Nicolae Corneanu*
- SJAN CS-FCAC = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, *Fond Comunitatea de Avere Caransebeș*
- SJAN CS-FPJ = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, *Fond personal învățător Pavel Jumanca, Caransebeș*
- SJAN CS-FPO = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, *Fond Primăria comunei Obreja*
- SJAN CS-FSAC = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, *Fond Serviciul Agricol al județului Caraș-Severin*
- Statut 1892 = *Statut despre organismul și sfera de activitate a Comunității de Avere în districtul fostului Regiment confiniar româno-banatic*, Editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1892
- Tătucu 1931 = G. Tătucu, *Comunitatea de Avere*, Institutul de Acte Grafice, Corvin, Lugoj, 1931
- TG = „Tribuna Graniței”, Caransebeș

**L'ÉVOLUTION DE LA COMMUNAUTÉ DE FORTUNE DE L'ANCIEN RÉGIMENT DE FRONTIÈRE ROUMANIE-BANAT NO 13 DE LA VILLE DE CARANSEBEȘ DURANT LES ANNÉE 1879-1923**

(Résumé)

Les bases de la Communauté de Fortune de l'ancien Régiment de frontière Roumanie-Banat No 13 de Caransebeș ont jettées en 1879 à l'initiative du général Traian Doda. Celui-ci avait milité pour la conservation de forêts, parturages, plateaux de montagne et territoires improductifs hérités par les successeurs des anciens gardes des frontière habitant les 94 localités de frontière et attribués au titre de rançon des droits de servitude par l'Empire Autrichien-Hongrois.

Dans le présent étude nous essayons de présenter l'évolution de cette société de copropriétaires dans les années 1879-1923 tout en soulignant les structures dirigeantes élues président, Comité ou Conseil d'Administration, Commission aux comptes des représentants divers sans négliger les projets proposés ou réalisés pour atteindre le but de la Communauté de Fortune, celui d'augmenter le niveau matériel et culturel de l'ancienne frontière militaire de Banat.